

ՀՀ ԳԱԱ Հ. ԱՃԱՌՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԼԵԶՎԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՍԻՄՈՆՅԱՆ ՍՈՆԱ ԿՈՍՏԱՆՏԻ

**ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅԵՐԵՆՈՒՄ և
ԱՆԳԼԵՐԵՆՈՒՄ (ԶՈՒԳԱԴՐԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ)**

**Ժ. 02.02 «Ընդհանուր և համեմատական լեզվաբանություն»
մասնագիտությամբ բանասիրական գիտությունների թեկնածուի
գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության**

ՍԵՂՄԱԳԻՐ

ԵՐԵՎԱՆ-2025

Ատենախոսության թեման հաստատվել է ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան
լեզվի ինստիտուտում:

Գիտական ղեկավար՝

Լիանա Սամվելի Հովսեփյան
բանասիրական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր

Պաշտոնական ընդդիմախոսներ՝

Աշոտ Վոլոդյայի Գալստյան
բանասիրական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր

Մանանա Գուրգենի Դալայան
բանասիրական գիտությունների
թեկնածու, դոցենտ

Առաջատար կազմակերպություն՝

**Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան
պետական համալսարան**

Ատենախոսության պաշտպանությունը կկայանա 2026 թ. փետրվարի 10-ին՝
ժամը 15:00-ին, ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտում գործող
ԲԿԳԿ-ի՝ Լեզվաբանության 019 մասնագիտական խորհրդի նիստում: Հասցե՝ 0015
Երևան, Գրիգոր Լուսավորչի 15:

Ատենախոսությանը կարելի է ծանոթանալ ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան
լեզվի ինստիտուտի գրադարանում:

Սեղմագիրն առաքված է 2025 թ. դեկտեմբերի 29-ին:

Մասնագիտական խորհրդի գիտական քարտուղար
բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Ն. Մ. Սիմոնյան

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Թեմայի արդիականություն: Ատենախոսության թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ ժամանակակից լեզվաբանությունը մեծ ուղադրություն է դարձնում լեզուների զուգադրական-համեմատական ուսումնասիրությանը: Լեզուների կառուցվածքային և գործառական առանձնահատկությունների լիարժեք ըմբռնումը հնարավոր է միայն դրանց զուգադրական քննությամբ: Այսպիսի ուսումնասիրությունները կարևոր նշանակություն ունեն ինչպես տեսական լեզվաբանության, այնպես էլ լեզուների գործնական ուսուցման համար:

Զուգադրական լեզվաբանությունը, որի հիմնական նպատակն է երկու կամ երեք մի քանի լեզուների զուգադրական-համեմատական ուսումնասիրությունը, այսօր հասել է զարգացման այնպիսի մակարդակի, որ կարող է արդյունավետորեն լուծել և՛ տեսական, և՛ ուսուցողական խնդիրներ: Միաժամանակ մեծ ուղադրություն է դարձվում նաև առանձին լեզուների բառակազմական համակարգերի ուսումնասիրությանը, քանի որ հենց բառակազմությունն է այն հիմնական միջոցներից մեկը, որի շնորհիվ լեզուն մշտապես հարստանում է նոր բառերով: Դա նպաստում է ոչ միայն լեզվի բառապաշարի ընդլայնմանը, այլև խոսողների լեզվական կարողությունների զարգացմանը:

Հայերենի և անգլերենի զուգադրական ուսումնասիրությունը բառակազմության և իմաստաբանության մակարդակում հնարավորություն է տալիս բացահայտելու երկու լեզուների բառակազմական և իմաստաբանական համակարգերի միջև առկա ընդհանրություններն ու տարբերությունները:

Ատենախոսության նպատակն ու խնդիրները: Աշխատանքի նպատակն է ուսումնասիրել ժամանակակից հայերենի և անգլերենի հարադրավոր բայերի կառուցվածքային և իմաստային առանձնահատկությունները՝ դրանց ընդհանրություններն ու տարբերությունները բացահայտելու նպատակով:

Հետազոտության նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է 1. ներկայացնել հայերենի և անգլերենի հարադրավոր բայերի ուսումնասիրության պատմությունը, 2. հայերենի և անգլերենի հարադրավոր բայերի կառուցվածքային կաղապարները, 3. առանձնացնել երկբաղադրիչ բայական դարձվածքների տեսակները ըստ ոչ բայական բաղադրիչի իմաստի և իմաստային ձուլվածության աստիճանի, 4. անդրադառնալ նախդիր/կապ կամ մակբայ բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերի գործածության ոլորտին, 5. ներկայացնել նախդիր/կապ կամ մակբայ բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերի ոչ բայական բաղադրիչների տեսակները և զուգադրական քննության ենթարկել *up, above-վեր/վերև, against-դեմ/ընդդեմ, back, aback, after, behind-հետ/հետև* բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերը՝ դրանց գործածության առանձնահատկությունները, ընդհանրություններն ու տարբերությունները բացահայտելու համար, 6. բացահայտել երկբաղադրիչ բայական դարձվածքների բառային-բայական և բաղադրիչների ձևաբանական

առանձնահատկությունները, 7. քննել նախդիր/կապ կամ մակբայ բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերի ուսուցման դժվարությունները, 8. ըստ հնարավորին բացահայտել տիպաբանական ընդհանրություններն ու տարբերությունները երկու լեզուների բառակազմական համակարգերում:

Ատենախոսության գիտական նորույթը: Հայերենի և անգլերենի հարադրական կազմությունների, մասնավորապես բայական հարադրությունների վերաբերյալ զուգադրական ուսումնասիրությունները շատ չեն: Կատարվել է հայերենի և անգլերենի՝ անվանական/գոյական/ հիմքերով բաղադրությունների ուսումնասիրություն¹: Հայերենի և անգլերենի հարադրական բայական կազմությունների վերաբերյալ զուգադրական ուսումնասիրություններ չկան: Հետևաբար ատենախոսության գիտական նորույթն է ժամանակակից հայերենի և անգլերենի հարադրավոր բայերի զուգադրական ուսումնասիրությունը:

Ատենախոսության մեթոդաբանությունը: Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են զուգադրության, նկարագրության, վերլուծության և կադապարման մեթոդները: Հայերենի և անգլերենի լեզվական նյութի ուսումնասիրությունը իրականացվել է համաժամանակյա մոտեցմամբ:

Ատենախոսության տեսական և գործնական նշանակությունը: Կատարված հետազոտության արդյունքները կարող են հիմք հանդիսանալ հայերենի և անգլերենի բառակազմական և իմաստաբանական համակարգերի հետագա ուսումնասիրությունների համար: Աշխատանքում ներկայացված դիտարկումները, հարցադրումները և դրանց լուծումները կարող են հետաքրքրել այն լեզվաբաններին, որոնք զբաղվում են հայերենի և անգլերենի բառակազմության և բառային միավորների կառուցվածքային և իմաստաբանական առանձնահատկությունների ուսումնասիրության հարցերով:

Ատենախոսությունն ունի տեսական արժեք նաև տիպաբանական լեզվաբանության տեսանկյունից, քանի որ այս ուսումնասիրության եզրակացությունները կարող են նպաստել հայերենի և անգլերենի բառակազմության տիպաբանական բնութագրումների ճշգրտմանը:

Բացի տեսական նշանակությունից՝ աշխատանքը կարևոր է նաև գործնական առումով. այն կարող է օգտակար լինել հայերենի և անգլերենի բառագիտությանը և բառակազմությանը, ինչպես նաև իմաստաբանությանը նվիրված դասընթացներում: Ատենախոսության արդյունքները կարող են օգտակար լինել ուսումնական ձեռնարկների, դասագրքերի, մեթոդական ուղեցույցների պատրաստման, ինչպես նաև բառակազմական բառարանների կազմման համար:

Ներկայումս, երբ անգլերենը համարվում է աշխարհի ամենատարածված և գործնականում կիրառվող լեզուներից մեկը, նման զուգադրական ուսումնասիրությունները հայալեզու ուսանողների և լեզվի ուսուցիչների համար առանձնապես կարևոր են, քանի որ հայերենի և անգլերենի միջև զուգահեռներ

¹ Կարապետյան, Ս., Գոյականական հիմքերով բաղադրությունները հայերենի և անգլերենի բառակազմական համակարգում թեկնածուական ատենախոսություն, 2016:

անցկացնելու միջոցով ուսուցման գործընթացը դառնում է ավելի արդյունավետ և հասկանալի:

Ատենախոսության կառուցվածքն ու բովանդակությունը:

Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից և եզրակացություններից: Աշխատանքի վերջում տրված են հապավումների և օգտագործված գրականության ցանկերը: Ատենախոսության ծավալը 114 էջ է:

Ներածության մեջ հիմնավորվում են ատենախոսության նպատակը, թեմայի արդիականությունը, գիտական նորույթն ու ուսումնասիրության մեթոդները: Ներկայացվում է հայերենի և անգլերենի հարադրավոր բայերի ուսումնասիրության պատմությունը:

ԳԼՈՒԽ 1

**ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԵՎ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐԻ
ԲՆՈՐՈՇՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՂԱՊԱՐՆԵՐԸ**

**1.1 ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐԻ ՈՉ ԲԱՅԱԿԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ԽՈՍՔԻՄԱՍԱՅԻՆ
ՊԱՏԿԱՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Ատենախոսության առաջին գլխի այս ենթաբաժնում ներկայացված են հարադրավոր բայերի խմբերն ըստ ոչ բայական բաղադրիչների խոսքիմասային պատկանելության: Համեմատվող լեզուներում հարադրավոր բայերի բայական բաղադրիչը անորոշ դերբայն է, որն արտահայտում է գործողության, եղելության իմաստ: Մինչդեռ ոչ բայական բաղադրիչը կարող է պատկանել տարբեր խոսքի մասերի: Բայի հետ կարող են հարադրվել գոյականը, ածականը, թվականը, դերանունը, մակբայը, կապը/նախդիրը, ծայնարկությունը, դերբայը:

Գոյական բաղադրիչ: Օրինակ՝ *ամոթը կորցնել, աչքով անել, carry one's point* «նպատակին հասնել», *change hands* «ձեռքից ձեռք անցնել»:

Հայերենի հարադրավոր բայերի շարքում շատ են գոյական բաղադրիչ ունեցող միավորները: Հայերենում գոյական բաղադրիչ ունեցող շուրջ 3600 հարադրություն կա (ըստ Է. Աղայանի «Արդի հայերենի բացատրական բառարանի»)¹, իսկ անգլերենում՝ շուրջ 1200 (ըստ Ա. Կունինի «Անգլերեն-ռուսերեն դարձվածաբանական բառարանի»)²:

Ածական բաղադրիչ: Հայերենում ածական բաղադրիչ ունեցող մոտ 560 հարադրավոր բայ կա (ըստ Է. Աղայանի «Արդի հայերենի բացատրական բառարանի»): Հայերենում սա երկրորդ ամենամեծ խումբն է գոյական բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերից հետո: Անգլերենում կա ածական բաղադրիչ ունեցող մոտ յոթ տասնյակ հարադրավոր բայ (ըստ Ա. Կունինի «Անգլերեն-

¹ Աղայան Է. Բ., Արդի հայերենի բացատրական բառարան, «Հայաստան» հրատարակչություն, Երևան, 1976:

² Кунин А. В., Англо-русский фразеологический словарь, "Русский язык", Москва, 1984.

ոուսերեն դարձվածաբանական բառարանի»): Օրինակ՝ *թեթև գալ, լայն ապրել*, do good «օգուտ բերել», lie low «թաքնվել»:

Թվական բաղադրիչ: Համեմատվող լեզուներում թվականը հազվադեպ է գործածվում հարադրավոր բայերում: Օրինակ՝ *երկու անել, մեկ լինել, ութ գրել*, become one «ամուսնանալ», go fifty-fifty «հավասար կիսել», take ten «շունչ առնել»:

Դերանուն բաղադրիչ: Դերանուն բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերը համեմատվող լեզուներում փոքրաթիվ են: Օրինակ՝ *իրար անցնել, իրեն կորցնել, իրեն ուտել*, beat it «հեռանալ, խույս տալ», get somewhere «հաջողության հասնել»:

Մակբայ բաղադրիչ: Հայերենում կան մակբայ բաղադրիչ ունեցող մոտ չորս տասնյակ հարադրավոր բայեր (ըստ Է. Աղայանի «Արդի հայերենի բացատրական բառարանի»), ընդ որում դրանց մեծ մասը տեղի և ուղղության մակբայներ են, ինչպես՝ *դեսուդեն գցել, վերիվար անել, քարեքար գցել*:

Անգլերենում կա մակբայ բաղադրիչ ունեցող մոտ 2000 միավոր (ըստ Օքսֆորդի դարձվածային բայերի բառարանի)¹: Անգլերենում այս միավորները քանակով երկրորդ տեղն են զբաղեցնում: Հարադրավոր բայերի բաղադրիչ են դառնում հիմնականում տեղի և ուղղության մակբայները, ինչպես՝ come back «վերադառնալ, կրկնել», fall off «քշանալ», go away «հեռանալ, կորչել», put out «հեռացնել, վռնել»:

Կապ/նախդիր բաղադրիչ: Հայերենում կա կապ բաղադրիչ ունեցող շուրջ 174 հարադրավոր բայ (ըստ Է. Աղայանի «Արդի հայերենի բացատրական բառարանի»): Հարադրավոր բայերի բաղադրիչ հիմնականում դառնում են տեղի կամ տարածական իմաստ ունեցող կապերը: Վերլուծական բայերի կազմում ավելի հաճախ հանդիպում են *մեջ, վեր, վրա, տակ, ցած* կապերը, ինչպես՝ *մեջ ընկնել, վրա բերել, վեր թռչել, տակը դնել, ցած բերել*:

Անգլերենում կա նախդիր բաղադրիչ ունեցող ավելի քան 3000 բայական հարադրություն (ըստ Օքսֆորդի դարձվածային բայերի բառարանի), ինչպես՝ act on «գործել», bang into «հարվածի գալ», believe in «հավատալ»:

Նախդիր և մակբայ բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերում բայը հարադրվում է նախդրի և մակբայի հետ միաժամանակ: Այս միավորները հատուկ են միայն անգլերենին: Օրինակ՝ put up with «հանդուրժել»:

Ձայնարկություն բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերը նույնպես փոքրաթիվ են: Օրինակ՝ *երանի տալ, հարայ կանչել, հափ անել, հաֆ անել*, cry hurrah «ուռա գոռալ», give smb. the ha-ha «մեկին ուրախացնել», say hush «լռեցնել», make tush «թու անել»:

Դերբայ բաղադրիչ: Համեմատվող լեզուներում քիչ են նաև դերբայ բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերը: Օրինակ՝ *թքած ունենալ, սատած մնալ*, see coming «կանխատեսել», cut smb dead «արհամարհել մեկին»:

¹ Oxford Phrasal Verb Dictionary, Oxford University Press, New York, 2001

1.2 ՈՉ ԲԱՅԱԿԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ԲԱՌԱԿԱԶՄԱԿԱՆ ԿԱՂԱՊԱՐՆԵՐԸ

Ուսումնասիրության այս հատվածում զուգադրական քննությամբ ներկայացվում են ժամանակակից հայերենի և անգլերենի հարադրավոր բայերի անվանական բաղադրիչների բառակազմական կաղապարները:

Զուգադրվող լեզուներում հարադրավոր բայերի ոչ բայական բաղադրիչները ոչ միայն պատկանում են տարբեր խոսքի մասերի, այլև աչքի են ընկնում բառակազմական բազմազանությամբ:

Ժամանակակից հայերենի ու անգլերենի հարադրավոր բայերի ոչ բայական բաղադրիչների բառակազմական կաղապարները ներկայացնելու համար կիրառել ենք Լ. Հովսեփյանի «Գրաբարի բառակազմության վերլուծական տիպը» գրքում¹ կիրառված սկզբունքը և որոշ պայմանական նշաններ՝ S-հիմնական ձևույթ, a-ածանց, f-քերականական մասնիկ, j-հոդակապ, c-շաղկապ:

Համեմատվող լեզուներում շատ են այն միավորները, որոնց ոչ բայական բաղադրիչը հիմնական ձևույթ է՝ արմատական բառ: Հիմնական ձևույթով արտահայտված բաղադրիչը կարող է պատկանել տարբեր խոսքի մասերի և հանդես գալ թե՛ ուղիղ, թե՛ թեք ձևերով:

Sf (հիմնական ձևույթ+քերականական մասնիկ): Օրինակ՝ *արևը խավարել, կարմրին տալ, նեղը գցել, make amends* «վնասները փոխհատուցել», *keep smb guessing* «մեկի մոտ կասկած առաջացնել», *loose one's footing* «սայթաքել», *make the running* «օրինակ ծառայել», *stand corrected* «սխալներն ընդունել»:

Անգլերենին հատուկ է նաև fS կաղապարը, որտեղ f-ը հիմնականում հոդ է, ինչպես՝ *take a bite, take a break*:

Sff (հիմնական ձևույթ+ երկու քերականական ձևույթ): Օրինակ՝ *կապերը խզել, հոնքերը կիտել, նալերը տնկել, պոզերը երևալ*: Այս կաղապարը բնորոշ է հայերենին, որտեղ մենիմաստ քերականական մասնիկները կարող են հաջորդաբար կցվել բառահիմքին:

Նախածանցավոր կազմություններ: Այս խմբի մեջ կարելի է առանձնացնել հետևյալ կառուցվածքային կաղապարները՝ հայերենում՝ aS, ajS, aaSf, անգլերենում՝ aS, aSf: Օրինակ՝ *դժբախտ լինել, գերածախս տալ, be overwhelmed* «ծանրաբեռնված լինել»:

Վերջածանցավոր կազմություններ: Հայերենում այս խմբի մեջ են մտնում Sa, Saf, Sfa, Saa իսկ անգլերենում՝ Sa, Saf կաղապարներով կազմված բաղադրիչները: Օրինակ՝ *թանկություն գցել, թագավոր նստել, curtail freedom* «սահմանափակել ազատությունը», *spell baker* «ղժվարության հանդիպել»:

¹ Հովսեփյան Լ. Ս., Գրաբարի բառակազմության վերլուծական տիպը, «Ասողիկ» հրատ., Երևան, 2016, էջ 83:

Զուգադրվող լեզուներում կան նաև երկու արմատից և/կամ ածանցից և/կամ քերականական մասնիկից կազմված բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայեր: Կարելի է առանձնացնել նշված ոչ բայական բաղադրիչների կազմության երեք կաղապար՝ հոդակապով կազմություններ, անհոդակապ կազմություններ և շաղկապով կապակցված կազմություններ:

Անհոդակապ ոչ բայական բաղադրիչները ներկայացված են SS, SSa, SSf, SfS, SSaf, SfSf, SaSa, իսկ անգլերենում՝ SS, SSa, SaSa կաղապարներով: Օրինակ՝ *ծայն-ծպտուն չհանել, ավել-պակաս խոսել*, explode a bombshell «անել կամ ասել ցնցող մի բան», jump the broom-stich «ամուսնանալ առանց արարողակարգի»:

Հոդակապով ոչ բայական բաղադրիչները ներկայացված են SjS, SjSa, SjSf, SjSaf, SajS, SfjSf, SjSff, aSjS: Օրինակ՝ *գետնասող տալ, թևաթափ անել, կիսամաշ լինել*:

Շաղկապով կապակցված ոչ բայական բաղադրիչներն են ScS, SfcSf, ScSf, ScSa: Օրինակ՝ *դեսուդեն ընկնել, խորդուբորդ անել*:

ԳԼՈՒԽ 2

ԵՐԿԱՂԱԴՐԻՉ ԲԱՅԱԿԱՆ ԴԱՐՁՎԱԾՔՆԵՐ (ԵԲԴ) ԵՎ ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐ

2.1 ԵԲԴ-ՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ ԸՍՏ ՈՉ ԲԱՅԱԿԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉԻ ԻՄԱՍՍԻ

Համեմատվող լեզուներում կարելի է առանձնացնել ԵԲԴ-ների համեմատաբար մեծ խմբեր՝ ըստ ոչ բայական բաղադրիչի իմաստի.

ԵԲԴ-ներ, որոնցում ոչ բայական բաղադրիչը վերաբերում է **մարդու մարմնին** կամ **մարմնի մասերին**, ինչպես՝ *բուռը հավաքել* «1. իրեն ենթարկել՝ հպատակեցնել, 2. սանձել, զսպել», *վզին նստել* «1. հոգս լինել, մեկի հաշվին ապրել, 2. օգտագործել մեկին», *save one's face* բառացի «փրկել դեմքը», իմաստը՝ «խուսափել նվաստացումներից», *bite one's nails* բառացի «եղունգները կծել», իմաստը՝ «խիստ անհանգստանալ»:

ԵԲԴ-ներ, որոնցում ոչ բայական բաղադրիչը վերաբերում է **մարդու հոգեկան աշխարհին, մտավոր և ֆիզիկական կարողություններին**, ինչպես՝ *ուժը կորցնել* «կարևորությունը կորցնել, նշանակություն չունենալ», *միտքը պղտորել* «1. մտատանջել, 2. վատ բան ներշնչել», *blow smb's mind* բառացի «փչել մեկի միտքը», իմաստը՝ «ցնցել, տպավորել մեկին», *sell one's soul* բառացի «հոգին վաճառել» իմաստը՝ «անել բարոյագուրկ արարք՝ որևէ ցանկալի բանի դիմաց»:

ԵԲԴ-ներ, որոնցում ոչ բայական բաղադրիչը վերաբերում է **բնության տարբեր երևույթների**, ինչպես՝ *հողին հավասարեցնել* 1. «հիմնահատակ կործանել, ոչնչացնել, 2. ներկայացնել իբրև բոլորովին անպետք, վատաբանել», *սառույցը կտորվել* «մի բան կաշկանդող արգելքը վերանալ, ջերմ հարաբերություն հաստատվել, սառնությունը անցնել», *catch the sun* բառացի «արև բռնել», իմաստը՝

«արևից վառվել, արևայրուք ստանալ», plow water բառացի «ջուր հերկել», իմաստը՝ «շարունակել ժամանակ վատնել անիմաստ բանի վրա»:

ԵԲԴ-ներ, որոնցում ոչ բայական բաղադրիչը վերաբերում է **կենդանական աշխարհին**, ինչպես՝ *կտուցը քաղցրացնել* «1. կաշառել, կաշառք տալ, 2. ուտել, անուշ անել», *պոչ կպցնել* «չհավանելով՝ որևէ թերություն կպցնել», *ծին քշել* «փր ասածն անել», be a rat բառացի «առնետ լինել», իմաստը՝ «դժվարության պահին դավաճանել մտերիմներին», show one's claws/teeth բառացի «ճանկերը/ատամները ցույց տալ», իմաստը՝ «ագրեսիվ դառնալ»:

ԵԲԴ-ներ, որոնցում ոչ բայական բաղադրիչը վերաբերում է **սննդամթերքին**, ինչպես՝ *հացը կտրել* «մեկի պաշտոնը գործը ձեռքից խլել», *աղցան դառնալ* «ուժասպառ լինել», spill the tea/beans բառացի «թափել թեյը/լոբին», իմաստը՝ «բամբասել», go bananas բառացի «զնալ բանաններ», իմաստը՝ «խիստ հուզվել կամ զայրանալ»:

ԵԲԴ-ներ, որոնցում ոչ բայական բաղադրիչը ունի **տեղի, տարածության իմաստ**: Անգլերենում շատ են նաև *տեղի, տարածության* իմաստ ունեցող բառերով կազմված ԵԲԴ-ները: Դրանցում ոչ բայական բաղադրիչը մակբայ կամ նախդիր է: Օրինակ՝ *առաջը գալ* «փոխհատուցվել», *տակից ելնել* «ստանձնած գործը գլուխ բերել», *ներս գցել* «թաքցնել, չարտահայտել», check in բառացի «ստուգել ներս», իմաստը՝ «ժամանել և գրանցվել հյուրանոցում», go over բառացի «անցնել վրայով», իմաստը՝ «զննել, քննել, վերանայել»:

Վերոնշյալ յուրաքանչյուր իմաստային խմբերի համար իրականացրել ենք հայերենի և անգլերենի նույն կամ համարժեք բաղադրիչ ունեցող ԵԲԴ-ների իմաստային համեմատություն: Օրինակ՝ անգլերենում կա eat smb's salt «1. մեկի հյուրասիրությունից օգտվել, 2. մեկի հետ բարեկամություն անել» ԵԲԴ-ն, որը բառացի թարգմանությունն է «մեկի աղը ուտել»: Վերջինիս շատ մոտ իմաստ է արտահայտում հայերենի *աղուհաց ուտել* ԵԲԴ-ն: Անգլերենի earn one's salt «ապրուստը վաստակել» ԵԲԴ-ին համարժեք է հայերենի *հաց վաստակել* ԵԲԴ-ն: Հայերենում *աղ ցանել* ԵԲԴ-ն նշանակում է «մորմոքել, բորբոքել ցավը, վիշտը»: Անգլերենում այս իմաստն արտահայտված է rub salt in the wound բառացի «աղ քսել վերքին» դարձվածքով:

Անգլերենում կան նաև ԵԲԴ-ներ, որոնք հայերենում չունեն իրենց համարժեքները, ինչպես՝ salt someone's game «միջամտել ինչ-որ մեկի ծրագրերին կամ ջանքերին», salt away smth «մի բան խնայել, պահել ապագայի համար»: Հայերենն էլ ունի *աղի գնալ* «1. գործի ծանրությունը չզգալ, անփորձ լինել, 2. մեռնել», որի համարժեքը բացակայում է անգլերենում:

2.2 ԵԲԴ-ՆԵՐԻ ԲԱՌԱՅԻՆ-ԲԱՅԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵԲԴ-ները թեև կառուցվածքով տարբերվում են համադրական բայերից, այնուամենայնիվ դրսևորում են բայ խոսքի մասին հատուկ մի շարք առանձնահատկություններ: Նախևառաջ դրանք արտահայտում են գործողության, եղելության, ընթացքի իմաստ:

Շատ ԵԲԴ-ներ կարող են փոխարինվել համարժեք համադրական բայով, ինչպես՝ *ոտքերը մեկնել* «մեռնել», *գլուխ տալ* «ողջունել», *bring up* «to educate, կրթել, դաստիարակել», *shake a leg* «to hurry, շտապել»:

ԵԲԴ-ները և հարադրավոր բայերը բայական բազմանդամ դարձվածքների հիմքն են և կարող են ընդարձակվել՝ նոր անդամներով համալրվելով: Օրինակ՝ *ակննջները փոխ տալ* «ցրված, անուշադիր լինել, չլսել», *get up on the left foot* «ձախ ոտքից վեր կենալ»:

Համեմատվող լեզուներում շատ ԵԲԴ-ներ ունեն համանուններ, օրինակ՝ *վրա գալ* «հարձակվել»-*վրա գալ* «սկսել գիրանալ, լցվել», *հացը կտրել* «ապրուստի միջոցից զրկվել»-*հացը կտրել* «ուտելիք ճաշակել, հյուրասիրվել», *run out* «դուրս վազել»-*run out* «վերջանալ», *put smth out* «մարել, հանգցնել»-*put smth out* «հաղորդել, հայտարարել»:

Կարող են լինել հոմանիշ ԵԲԴ-ներ, ինչպես՝ *գլուխը ջարդել-աչքը հանել* «սաստիկ ծեծել», *ոտքերն ընկնել-բերան ծռել* «խնդրել, աղաչել», *set smb back smth-knock smb back smth* «որոշակի գումար վրան նստել», *put on-switch on-turn on* «միացնել»:

Կարող են լինել հականիշ ԵԲԴ-ներ, ինչպես՝ *միտքը գալ* «հիշել, մտաբերել»-*մտքից հանել* «չհիշել, մոռանալ», *չոփ դառնալ* «խիստ նիհարել»-*խոզ դառնալ* «խիստ գիրանալ», *slow down* «արագությունը նվազեցնել»-*speed up* «արագությունն ավելացնել», *put on* «հագնել»-*take off* «հանել»:

2.3 ԵԲԴ-ՆԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ ԸՍՏ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ԻՄԱՍՏԱՅԻՆ ՁՈՒԼՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ

Հաշվի առնելով այն հարաբերությունները, որոնք գոյություն ունեն ԵԲԴ-ների ընդհանուր իմաստի և դրանց բաղադրիչների բառային և փոխաբերական իմաստների միջև, առանձնացվում են ԵԲԴ-ների իմաստային ծովվածության երեք տեսակ:

Դարձվածային սերտաճումը իմաստային առումով անբաժանելի դարձվածային միավոր է, որի ընդհանուր իմաստը հնարավոր չէ բխեցնել բաղադրիչների ո՛չ ուղիղ, ո՛չ էլ փոխաբերական իմաստներից:

Դարձվածային սերտաճումները հաճախ կոչվում են *իդիոմներ*: Օրինակ՝ *կոտորչներ դնել* «ամուսնուն դավաճանել», *էջ կտրել* «շվարել, ապշել, ապշած մնալ»,

cut the painter բառացի «կտրել նկարչին», իմաստը՝ «դառնալ անկախ», to lower one's colours բառացի «գույները իջեցնել», իմաստը՝ «հանձնվել»:

Դարձվածային միասնությունների բաղադրիչները կորցրել են իրենց բառային իմաստները, սակայն բայական դարձվածքի իմաստը կարելի է կռահել բաղադրիչների փոխաբերական իմաստից: Պատկերավոր իմաստը այս կազմություններում առաջացել է բաղադրիչները փոխաբերական իմաստով գործածելու շնորհիվ: Դարձվածային միասնությունները իմաստային առումով ամբողջական են: Օրինակ՝ *գլխին նստել* «մեկին իրեն ենթարկել», *վիզ ծռել* «մեկի առաջ խոնարհվել, խեղճանալ, աղաչել», *bend the knee* բառացի «ծունկ ծալել», իմաստը՝ «կամովին ենթարկվել», *open smb's eyes* բառացի «մեկի աչքերը բացել», իմաստը՝ «մեկին օգնել հասկանալու մի բան»:

Դարձվածային կապակցություններում բաղադրիչների կապը ավելի թույլ է: Դարձվածքի իմաստը հեշտ ըմբռնելի է: Այս կազմություններում բաղադրիչներից մեկը պահպանում է իր բառային իմաստը, իսկ մյուսը գործածվում է փոխաբերաբար: Դրա շնորհիվ դարձվածքը պահպանում է պատկերավոր բնույթը: Դարձվածային կապակցությունները իմաստապես ամբողջական և ինքնուրույն են: Օրինակ՝ *կյանքը եռալ* «աշխուժություն, աշխատանքային եռուզեռ տիրել», *խոսքից անցնել* «մեկի խոսքը, կամքը, պահանջը չկատարել», *take a trip* բառացի «ճամփորդություն վերցնել», իմաստը՝ «ճամփորդել», *take a chance* բառացի «հնարավորություն վերցնել», իմաստը՝ «հնարավորությունից օգտվել»:

2.4 ԵԲԴ-ՆԵՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՁԱՄԲԱՆԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵԲԴ-ի իմաստային կայունության երաշխիքը դրա կառուցվածքային կայունությունն է: Բառակապակցության բաղադրիչ բառերը կարող են քերականական տարբեր ձևերով դրվել, այնինչ ԵԲԴ-ում դրանք պահում են իրենց կայուն կառուցվածքը:

Հոդի գործածությունը ԵԲԴ-ի կազմում: Համեմատվող լեզուներում շատ ԵԲԴ-ներ ունեն հոդ, և առանց դրա դարձվածքը չի կարող գոյություն ունենալ: Հոդի բացակայությունը հանգեցնում է դարձվածքի իմաստի վերացմանը: Օրինակ՝ *աստղը բռնել* «հավանել, դուր գալ», *կաշին քերթել* «հոգին հանել, չարչաչել, կեղեքել», *lay the blast* «1. մեկին բռննցքով խփել 2. խիստ քննադատել, square the circle «փորձել անհնարինն անել»:

Համեմատվող լեզուներում շատ ԵԲԴ-ների անվանական բաղադրիչը կարող է գործածվել նաև առանց հոդի: Այս դեպքում էլ հոդի հավելումն է հանգեցնում դարձվածային իմաստի վերացմանը: Օրինակ՝ *աշխարհ արժենալ* «մեծ արժեք ունենալ», *միտք անել* «մտածել, խորհրդակցել», *shoot square* «վարվել օրինական ձևով», *play gooseberry* «սիրահարներին խանգարել»:

Որոշ ԵԴԲ-ների դարձվածային իմաստը չի տուժում հոդի առկայությունից կամ բացակայությունից, ինչպես՝ *հոգի հանել-հոգին հանել* «նեղել, չարչարել, կեղեքել», *կուրծք ծեծել-կուրծքը ծեծել* «երդվել, խոստանալ, հավատացնել, վստահեցնել»:

Հայերենում որոշիչ հոդի կիրառությունը կարող է իմաստատարբերակիչ դեր ունենալ: Օրինակ՝ *առաջ գալ* «ծագել, սկիզբ առնել, գոյանալ»-*առաջը գալ* «1. երևալ, 2. փոխհատուցվել», *կյանք տալ* «ծնել, լույս աշխարհի բերել»-*կյանքը տալ* «կյանքը զոհել»:

ԹՎԻ արտահայտման առանձնահատկությունները ԵԴԴ-ներում: Կան ԵԴԴ-ներ, որոնց ոչ բայական բաղադրիչները միշտ հոգնակի թվով են դրվում, ինչպես՝ *ծնկները ծալվել* «թշվառությունից ընկճվել», *believe one's eyes* «աչքերին հավատալ» կամ միայն եզակի թվով են դրվում, ինչպես՝ *գլուխ տալ* «ողջունել», *ծեռք բերել* «մի բանի տիրանալ, գտնել ճարել», *cut the melon* «հասույթը կիսել»:

Որոշ դարձվածքներում ոչ բայական բաղադրիչը կարող է գործածվել և՛ հոգնակի, և՛ եզակի թվով, ինչպես՝ *բերանից թոցնել-բերաններից թոցնել*, *քթից բերել-քթերից բերել*, *darken smb's door-darken smb's doors* «ոտքը շեմին դնել», *tip the scale- tip the scales* «որոշիչ գործոն լինել»:

Ժխտման արտահայտությունը ԵԴԴ-ներում: Համեմատվող լեզուներում ԵԴԴ-ները կարող են ունենալ ժխտական մասնիկ կամ բառ: Հայերենում ժխտումը հիմնականում արտահայտվում է ԵԴԴ-ի բայական բաղադրիչին ավելացնելով չ-ժխտական մասնիկը, ինչպես՝ *ծայն չհանել*, *երեսը չբռնել*: Որոշ ԵԴԴ-ներում էլ ժխտումն արտահայտվում է ոչ մի, ոչինչ ժխտական դերանունների միջոցով, հազվադեպ՝ նաև չէ ժխտական բառով, ինչպես՝ ոչ մի բանի չնայել, չէ ասել, ոչինչ չնշանակել, ոչ մի քննադատության չդիմանալ:

Անգլերենում բավականին մեծ թվով ԵԴԴ-ներ ունեն ժխտական բառեր: ԵԴԴ-ների կազմում ժխտականությունը արտահայտվում է վերլուծական բնույթի կազմություններով: Օրինակ՝ *not to say much for* «լավ կարծիքի չլինել», *not to lift a hand* «մատը մատին չտալ, ոչինչ չանել», *not to believe one's ears* «ականջներին չհավատալ»: Ի տարբերություն *not* ժխտական բառի, որը օժանդակ բայի մաս է, *no* ժխտական բառը վերաբերում է անվանական բաղադրիչին: Օրինակներ՝ *ask no odds* «ոչինչ չհարցնել», *be no good* «անպետք, անօգուտ լինել»:

Ժխտման արտահայտման մյուս ձևը ժխտական դերանունների գործածությունն է, ինչպես՝ *count for nothing* «նշանակություն չունենալ», *be nobody's fool* «հիմար չլինել, խելամիտ լինել», *get nowhere* «ոչնչի չհասնել»:

ԳԼՈՒԽ 3

ՆԱԽԴԻՐ/ԿԱՊ ԿԱՄ ՄԱԿԲԱՅ ԲԱՂԱԴՐԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐ

3.1 ՆԱԽԴԻՐ/ԿԱՊ ԿԱՄ ՄԱԿԲԱՅ ԲԱՂԱԴՐԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԸ

Համեմատվող լեզուներում նախդիր/կապ կամ մակբայ բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերն ամենից հաճախ գործածվում են առօրյա խոսակցական և ոչ պաշտոնական գրավոր լեզվում: Դա պայմանավորված է նրանով, որ այս հարադրավոր բայերը հաճախ ունենում են պատկերավոր և ոչ պաշտոնական երանգ: Օրինակ՝ *put up with* հարադրավոր բայը ավելի հաճախ գործածվում է առօրյա խոսակցության մեջ՝ արտահայտելով *հանդուրժել, համակերպվել* իմաստը: Պաշտոնական անգլերենում «հանդուրժել, համակերպվել» իմաստն արտահայտվում է *tolerate* բայի միջոցով:

Հետ գցել «խնայել» հարադրավոր բայը նույնպես հատուկ է ոչ պաշտոնական լեզվին: Պաշտոնական լեզվում կգործածվի *հետ գցել* հարադրավոր բայի հոմանիշ *խնայել* բայը:

Որոշ հարադրավոր բայեր էլ թեև կարող են գործածվել պաշտոնական լեզվում, սակայն ավելի նախընտրելի է նույն իմաստը արտահայտող այլ կազմությունների գործածությունը: Օրինակ՝ *look up* «փնտրել/գտնել մի բան» բայը կարող է գործածվել գիտական լեզվում: Սակայն անգլերենի պաշտոնական ոճին ավելի համահունչ կլինի նույն իմաստի արտահայտությունը *consult* բայի միջոցով:

Հայերենի *խույս տալ* հարադրավոր բայը նույնպես կարող է գործածվել պաշտոնական լեզվում, սակայն նախընտրելի է այն փոխարինել *խուսափել* բայով:

Համեմատվող լեզուներում փոքրաթիվ հարադրավոր բայեր կարող են գործածվել նաև պաշտոնական լեզվում: Թեև դրանք քիչ են, սակայն աչքի են ընկնում հաճախական գործածությամբ: Օրինակ՝ *look into* «հետազոտել, քննել, ուսումնասիրել», *set out* «բացատրել, ներկայացնել», *figure out* «հասկանալ կամ լուծել որևէ խնդիր», *առաջ քաշել* «առաջադրել, առաջարկել, արծարծել», *վեր հանել* «բացահայտել, ցույց տալ», *դուրս գրել* «հարկային համակարգով ապրանքազիր ներկայացնել»:

3.2 ՆԱԽԴԻՐ/ԿԱՊ ԿԱՄ ՄԱԿԲԱՅ ԲԱՂԱԴՐԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

Հայերենի և անգլերենի՝ որպես օտար լեզվի յուրացման ընթացքում սովորողների համար դժվարություններ են ստեղծում նախդիր/կապ կամ մակբայ բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերը: Պատճառներից մեկը դրանց մեծաքանակ լինելն է:

Մեկ բայը, հարադրվելով տարբեր մակբայների և նախդիրների/կապերի հետ, կարող է կազմել շատ հարադրավոր բայեր՝ արտահայտելով զանազան իմաստներ:

Հարադրավոր բայերի ընկալման և յուրացման հետ կապված դժվարություն է ստեղծում նաև այն, որ հաճախ նույն միավորը կարող է լինել բազմիմաստ և ունենալ թե՛ բառային և թե՛ դարձվածային իմաստ:

Դարձվածային իմաստ ունեցող միավորներից շատերն էլ իրենց հերթին կարող են լինել բազմիմաստ: Նույն հարադրավոր բայը կարող է գործածվել տարբեր համատեքստերում՝ արտահայտելով միանգամայն տարբեր իմաստներ: Օրինակ, *turn up* հարադրավոր բայն ունի հետևյալ իմաստները. 1. հանկարծ հայտնվել, գալ, 2. բարձրացնել, ուժեղացնել մի բան, 3. գնալ, այցելել, 4. գտնել կամ հայտնաբերել մի բան, 5. ինչ-որ բան ծալել կամ փաթաթել, 6. պատահել, տեղի ունենալ, 7. բարելավվել, ավելի լավը դառնալ: Նույն կերպ նաև հայերենի *հետ գցել* բայը կարող է արտահայտել մի քանի իմաստ, ինչպես՝ 1. Մեկին ետ թողնել, առաջ անցնելուն խանգարել, 2. խոչընդոտել զարգացումը, առաջխաղացումը խանգարել, 3. ուշացնել, 4. հետաձգել, 5. խնայել, հավաքել, տնտեսել:

Սովորողների համար դժվարություն է ստեղծում նաև այն, որ հարադրավոր բայերի ոչ բայական բաղադրիչը կարող է փոխել իր դիրքը նախադասության մեջ: Հայերենում ոչ բայական բաղադրիչը դրվում է բայական բաղադրիչից առաջ, ինչպես՝ *գործ բռնել, կյանք մտնել*, իսկ անգլերենում՝ բայական բաղադրիչից հետո, ինչպես՝ *fear for smth/smb* «անհանգստանալ մեկի կամ մի բանի համար», *bring up* «դաստիարակել, կրթել»: Սակայն հաճախ ոչ բայական բաղադրիչը կարող է անջատվել բայից և փոխել իր դիրքը: Օրինակ՝ *write down* «գրի առնել» հարադրավոր բայի բաղադրիչը կարող է անջատվել բայից և փոխել դիրքը: Ինչպես՝

1. The assistant writes down everything he says. 2. The assistant writes everything he says down. «Օգնականը գրի է առնում այն ամենը, ինչ նա ասում է»:

Հայերենի շատ հարադրավոր բայերում էլ ոչ բայական բաղադրիչը կարող է դրվել թե՛ բայից հետո և թե՛ առաջ: Օրինակ՝ *առաջ գնալ* հարադրավոր բայը գործածվում է նաև *գնալ առաջ* ձևով, ինչպես՝ Նա իր գործում շատ է *առաջ գնացել*: Նա իր գործում շատ է *գնացել առաջ*:

Ոչ բայական բաղադրիչի նման տեղաշարժը պայմանավորված է նրանով, որ անգլերենին տիպաբանորեն բնորոշ է VO շարադասական տիպը: Ուստի անգլերենում ոչ բայական բաղադրիչը թեև առանձնանում է բայից և փոխում է դիրքը, բայց երբեք չի նախորդում բային: Հայերենին բնորոշ են թե՛ OV, թե՛ VO շարադասական տիպերը, ուստի հայերենի հարադրավոր բայերի ոչ բայական բաղադրիչը հաճախ կարող է թե՛ նախորդել և թե՛ հաջորդել բայական բաղադրիչին:

3.3 ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐԻ ՈՉ ԲԱՅԱԿԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԸ

Ըստ ոչ բայական բաղադրիչի խոսքիմասային դերի՝ նախդիր/կապ կամ մակբայ բաղադրիչ ունեցող հարադրավոր բայերը բաժանվում են մի քանի խմբի:

Նախդրավոր հարադրավոր բայերում ոչ բայական բաղադրիչը կապվում է ոչ թե բայի, այլ որպես բայական լրացում հանդես եկող գոյականի կամ դերանվան հետ, ինչպես՝ *մի բանի մեջ առնել*, belong to smb: Այս կազմություններն առանց բայական լրացման գործածվել չեն կարող:

Մակբայական հարադրավոր բայերում ոչ բայական բաղադրիչը կապվում է միայն բայի հետ և կարող է գործածվել նաև առանց բայական լրացման, ինչպես՝ freeze over:

Մակբայական-նախդրավոր տեսակը հատուկ է անգլերենին: Այս հարադրավոր բայերը կարող են ունենալ երկու ոչ բայական բաղադրիչ, որոնցից առաջինն ունենում է մակբայական, իսկ երկրորդը՝ նախդրային/կապական դեր: Առաջինը կապվում է բայական բաղադրիչի հետ, իսկ երկրորդը՝ բայի լրացման հետ: Օրինակ՝ go in with «շարունակել մի բան» հարադրավոր բայի in բաղադրիչը կապված է միայն բայի հետ և մակբայի դեր է կատարում, մինչդեռ with-ի միջոցով բայը կապվում է խնդրի հետ:

Հարադրավոր բայերում բաղադրիչների դրսևորած իմաստային հարաբերությունները լինում են հետևյալ տեսակի՝ 1) ոչ բայական բաղադրիչը կարող է ձևական լինել և ոչ մի ազդեցություն չունենալ բայական բաղադրիչի իմաստի վրա, ինչպես՝ *վեր ելնել*, *ցած ընկնել*, sit down «նստել», 2) ոչ բայական բաղադրիչը կարող է ուղղության իմաստ հաղորդել բայական բաղադրիչին, ինչպես՝ *վրան թափել*, *դուրս քաշել*, phone back «հետ գանգել», 3) ոչ բայական բաղադրիչը կարող է իմաստային նրբերանգ հաղորդել բայական բաղադրիչին, օր.՝ eat up հարադրավոր բայում up «վեր, վերև» բառը, հարադրվելով eat «ուտել» բայի հետ, վերջինիս հաղորդում է ավարտվածության իմաստ՝ «ուտել վերջացնել», 4) բայական և ոչ բայական բաղադրիչները գործածվելով միասին՝ ստանում են ընդհանուր իմաստ, որը տարբեր է նրանց բառային իմաստներից, օր.՝ օրինակ՝ bring «բերել» բայը և up «վեր, վերև» բառը հարադրվելով արտահայտում են մի նոր իմաստ, որը չի համընկնում ոչ մի բաղադրիչի բառային իմաստի հետ, այն է՝ «դաստիարակել»: *Վրա և գալ* բառերի հարադրությամբ կազմված *վրա գալ* հարադրավոր բայը ունի «գիրանալ, լցվել» իմաստը, որը տարբեր է իր բաղադրիչների բառային իմաստներից:

3.4 ՆԱԽԴՐ/ԿԱՊ ԿԱՄ ՄԱԿԲԱՅ ԲԱՂԱԴՐԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՐԱԴՐԱՎՈՐ ԲԱՅԵՐԻ ՉՈՒԳԱԴՐՈՒՄ

Ուսումնասիրության այս հատվածում իրականացվել է up, above-*վեր/վերև*, against-*դեմ/ընդդեմ*, back, aback, after, behind-*հետ/հետև* բաղադրիչ ունեցող

հայերեն և անգլերեն հարադրավոր բայերի զուգադրում՝ իմաստային ընդհանրությունների և տարբերությունների վերհանման նպատակով:

Անգլերենում՝ against, հայերենում՝ դեմ/ընդդեմ բաղադրիչ ունեցող կազմություններ: Համեմատվող լեզուներում այս բառերով կազմությունները արտահայտում են բազմազան իմաստներ: Մի շարք կազմություններում *դեմ/against* բառը նշում է հենարան, ինչպես՝ *lean against smth* «թիկնել, հենվել մի բանի», *դեմ անել* «ուղղել մի բանի կողմը», *դեմ տալ* «մի բանի հենարան դնել»:

Այս բառերով կազմված հարադրավոր բայերը համեմատվող լեզուներում կարող են արտահայտել *մեկին կամ մի բանի դեմ լինելու* կամ *հակադրվելու* իմաստ: Անգլերենում և հայերենում իմաստով համընկնում են հետևյալ կազմությունները՝ *go against-դեմ գնալ*, *stand against-դեմ կանգնել*, *be against-դեմ լինել*, *come against-դեմ ելնել*:

Անգլերենում այս իմաստն են արտահայտում նաև հետևյալ հարադրավոր բայերը՝ *have smth against smb* «մեկի դեմ մի բան ունենալ», *proceed against smb* «գործել մեկի դեմ», *pronounce against smb* «մեկի դեմ որոշում կայացնել», *set against smb* «մեկի դեմ փաստարկ բերել», *turn against smb* «մեկի դեմ հանդես գալ»:

Հայերենում *ընդդեմ* բառով հարադրավոր բայերը նույնպես արտահայտում են *հակառակ կամ դեմ լինելու* կամ *մի բան անելու* իմաստ, ինչպես՝ *ընդդեմ գնալ*, *ընդդեմ դառնալ*, *ընդդեմ լինել*, *ընդդեմ հանել*:

Անգլերենում *against-ը* գործածվում է նաև *մի բանի դիպչելու/քսվելու* կամ դրան նման իմաստ: Այս դեպքում բայական բաղադրիչը հիմնականում պահպանում է իր բառային իմաստը, իսկ *against-ը* տրական հոլովի իմաստ է հաղորդում բայական լրացմանը, ինչպես՝ *brush against smth* «թեթև հպվել մի բանի», *rub against smth* «մի բանի քսվել», *slam against smth* «խփվել մի բանի», *flatten against smth* «սեղմվել մի բանի»:

Հայերենում այս իմաստը արտահայտվում է հիմնականում կրավորական սեռով դրված բայով և տրական հոլովով դրված բայական լրացմամբ:

Անգլերենում *against-ով* կազմված հարադրավոր բայերը արտահայտում են *երկու կամ ավելի երևույթներ հակադրելու* կամ *համեմատելու* իմաստ, ինչպես՝ *measure against* «համեմատել», *pit against* «հակադրել», *balance against* «համեմատել, կշռադատել», *weight against* «ծանրութեթև անել»:

Հայերենում կան *դեմ* բառով կազմություններ, որոնք ունեն *հատուցել կամ հատուցում ստանալ* իմաստը, ինչպես՝ *դեմը ելնել* «հատուցել, հատուցում ստանալ», *դեմը գալ* «փոխհատուցում ստանալ արածի համար»:

Անգլերենում՝ back, aback, after, behind, հայերենում՝ հեպ/հեպուս բաղադրիչ ունեցող կազմություններ:

Aback «հետ, դեպի հետ» մակբայը գործածվում է միայն *take smb. aback* «ապշել, զարմանալ» և *stand aback from* «հեռու մնալ մի բանից» հարադրավոր բայերի կազմում: *Behind* բառը ունի «հետևը, հետևում, հետևից» իմաստները: *Back* մակբայն ունի «հետ, հեռու, հեռվում» իմաստները: *After* բառը շատ այլ իմաստներ

հետ մեկտեղ ունի նաև «հետևից, հետևում, հետո» իմաստները: Հայերենում այս բառերին համապատասխանում են *հետ/հետև* բառերը իրենց տարբեր հոլովաձևերով՝ հետևը, հետևից, հետևում:

Համեմատվող լեզուներում *back/հետ* բառով կազմված հարադրավոր բայերը արտահայտում են վերադառնալու կամ վերադարձնելու, իմաստ, ինչպես՝ *come back-հետ գալ*, *go back-հետ գնալ*, *give back-հետ տալ*, *get back-հետ ստանալ*:

Համեմատվող լեզուներում այս բառերով կազմված որոշ հարադրավոր բայեր կարող են արտահայտել մի բան նախնական տեղը դնելու իմաստ, ինչպես՝ *put back-հետ դնել* «ինչ-որ բան վերադարձնել իր սկզբնական դիրքին կամ տեղը», *send back-հետ ուղարկել* «ինչ-որ բան վերադարձնել իր սկզբնական ուղարկողին կամ նախնական տեղը»:

Համեմատվող լեզուներում *հետ/back* բաղադրիչով մի շարք հարադրավոր բայեր կարող են արտահայտել առջևից դեպի հետ ուղղված գործողության իմաստ: Այս կազմություններում բաղադրիչները պահպանում են իրենց բառային իմաստները. բայը արտահայտում է գործողություն, իսկ ոչ բայական բաղադրիչը դրան տալիս է դեպի հետ ուղղված լինելու իմաստ, ինչպես՝ *step back-հետ գնալ*, *draw back-հետ գնալ*, *հետ քաշվել*, *lean back-հետ ընկնել* «թիկնել, հենվել»:

Համեմատվող լեզուներում այս բառով կազմված հարադրավոր բայերը կարող են արտահայտել նահանջելու իմաստ, ինչպես՝ *draw back*, *fall back*, *pull back*, *հետ քաշվել*, *հետ գնալ*:

Համեմատվող լեզուներում *back/հետ* բառով հարադրավոր բայերը արտահայտում են *առաջընթաց չունենալու*, *հետ ընկնելու* իմաստ, ինչպես՝ *hold back* «հետ մնալ, առաջընթաց չունենալ», *set back* «խոչընդոտել առաջընթացը», *հետ գնալ* «հետադիմել», *հետ ընկնել* «ուրիշներից հետ մնալ, ուրիշների ընթացքին չհասնել»: Անգլերենում նույն իմաստն են արտահայտում նաև *behind* բառով կազմությունները, ինչպես՝ *be behind* «հետևում լինել», *fall behind* «հետ ընկնել», *get behind* «հետ մնալ»:

Համեմատվող լեզուներում այս հարադրավոր բայերին հատուկ է խնայելու, տնտեսելու իմաստ արտահայտելը, ինչպես՝ *put back*, *tuck back*, *հետ գցել*, *հետ դնել*:

Հայերենում *հետ* բաղադրիչ ունեցող մի քանի կազմություններ արտահայտում են *հետապնդելու*, *հետևելու* իմաստ, ինչպես՝ *հետևից ընկնել*, *հետևն ընկնել*: Անգլերենում այս իմաստը առավել հաճախ արտահայտվում է ոչ թե *back*, այլ *after* բառով, ինչպես՝ *get after* «ընկնել մեկի հետևը, փորձել բռնել մեկին», *go after* «փորձել ստանալ մի բան կամ բռնել մեկին», *run after* «մեկի հետևից վազել»:

Անգլերենում *after* բառով կազմությունները հաճախ արտահայտում են մեկի մասին հարցնելու, որպիսությունը իմանալու իմաստ: Այս դեպքում բայական բաղադրիչը հիմնականում պահպանում է իր բառային իմաստը, իսկ *after* բառը գործածվում է «մասին» նշանակությամբ և բայով արտահայտված գործողությունը

կապում է բայական լրացմանը՝ արտահայտելով հոլովական իմաստ, ինչպես՝ ask after smb «մեկի որպիսությունը հարցնել», enquire/inquire after smb/smith «հարցնել մեկի/մի բանի մասին, հետաքրքրվել մեկով/ մի բանով»: Հայերենում այս իմաստը կարող է արտահայտվել երկու տարբերակով. 1. մասին կապով և սեռական հոլովով դրված բայական լրացմամբ, 2. բացառական հոլովով դրված բայական լրացմամբ:

Վերոնշյալ հարադրավոր բայերի զուգադրական ուսումնասիրության արդյունքները ցույց են տալիս, որ համեմատվող լեզուներում նշված հարադրավոր բայերը հաճախ գործածվում են նմանատիպ համատեքստերում՝ արտահայտելով մերձ իմաստներ: Սակայն ընդհանուր իմաստներից զատ՝ զուգադրվող միավորները ունեն նաև միայն իրենց բնորոշ իմաստ, որը բացակայում է լեզուներից մեկում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հայերենի հարադրավոր բայերի կազմության, տեսակների, բաղադրիչների ուսումնասիրության հարցերը միշտ էլ գտնվել են հայ լեզվաբանների ուշադրության կենտրոնում և հանգամանալից ուսումնասիրվել են: Անգլերենի հարադրավոր բայերը քննվել են անգլերենի բառագետների, քերականագետների կողմից, որոնք դասակարգում են հարադրավոր բայերը ըստ բաղադրիչների խոսքիմասային պատկանելության, բայի նկատմամբ գրաված դիրքի, սովորական և դարձվածային իմաստների արտահայտության:

Սակայն հայերենի և անգլերենի հարադրավոր բայերի կառուցվածքային, իմաստային և գործառական առանձնահատկությունների զուգադրական քննություն չի կատարվել: Ժամանակակից հայերենի և անգլերենի հարադրավոր բայերի՝ մեր կատարած կառուցվածքային-իմաստային զուգադրական ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս հանգելու հետևյալ եզրակացությունների.

1. Հարադրավոր բայերը կազմվում են բայից և մի բառից, որը լինում է բայի լրացումը. դրանք երբեմնի շարահյուսական կապակցություններ են, որոնց կապը հետագայում մթազնում է, և բայն իր լրացումով դառնում է մեկ իմաստ արտահայտող բարդություն, որի մեկ միասնություն լինելու ապացույցներից մեկն էլ մեկ ընդհանուր շեշտ ունենալն է, որը հայերենում սովորաբար կրում է ոչ բայական բաղադրիչը:
2. Հարադրավոր բայերի միջոցով արտահայտվում են իմաստային նրբերանգներ, որոնք որոշ դեպքերում հնարավոր չէ փոխանցել դրանց՝ մեկ բառով արտահայտված հոմանիշների միջոցով: Օրինակ՝ *հոգին տակնուվրա անել* հարադրավոր բայի արտահայտած իմաստը և հուզական երանգը հնարավոր չէ փոխանցել *հուզել* հոմանիշի միջոցով: Look forward to «ինչ-որ բանի անհամբեր և հուզմունքով սպասելու» հարադրավոր բայի արտահայտած իմաստն էլ հնարավոր չէ փոխանցել await կամ expect հոմանիշ բայերի միջոցով:

3. Հարադրավոր բայերի ոչ բայական բաղադրիչները կարող են արտահայտվել տարբեր խոսքի մասերով՝ գոյականով, ածականով, թվականով, դերանունով, մակբայով, կապով/նախդիրով, ծայնարկությամբ, դերբայով. ատամ սրել, իրար անցնել, come true «իրականանալ», fix up «կարգի բերել»:
4. Համեմատվող լեզուներում շատ են այն միավորները, որոնց ոչ բայական բաղադրիչը հիմնական ձևույթ է՝ արմատական բառ (S): Հիմնական ձևույթով արտահայտված բաղադրիչը կարող է պատկանել տարբեր խոսքի մասերի և հանդես գալ թե՛ ուղիղ, թե՛ թեք ձևերով:
5. Համեմատվող լեզուներում դարձվածային իմաստ արտահայտող հարադրավոր բայերի ոչ բայական բաղադրիչները հիմնականում պատկանում են իմաստային տարբեր խմբերի՝ մարմնի մասեր, մարդու ֆիզիկական և հոգեկան հատկանիշներ, բնության երևույթներ, կենդանական աշխարհ և սննդամթերքի անվանումներ:
6. Հայերենում և անգլերենում բայական հարադրությունները կարող են լինել մենիմաստ, նաև համանուն, հոմանիշ և հականիշ:
7. Հայերենի և անգլերենի երկբաղադրիչ բայական դարձվածքները, ըստ իմաստային ծուլվածության աստիճանի, լինում են՝ դարձվածային սերտաճումներ, դարձվածային միասնություններ, դարձվածային կապակցություններ:
8. ԵԲԴ-ները խոսքում գոյություն ունեն որպես որոշակի քերականական ձևավորում ունեցող միավորներ: Դրանք հիմնականում քարացած ձևեր են և չեն հանդուրժում որևէ փոփոխություն: Բայական բաղադրիչը խոսքում կարող է փոփոխվել՝ ընդունելով բային հատուկ քերականական ձևավորում: Քիչ դեպքերում, սակայն, ոչ բայական բաղադրիչի քերականական ձևի փոփոխությունը կարող է ստեղծել ԵԲԴ-ի տարբերակ կամ լիովին այլ իմաստ ունեցող ԵԲԴ:
9. Համադրական տիպի հայերենում թվի, հոդի և ժխտման քերականական իմաստները հիմնականում արտահայտվում են կցական կազմությունների միջոցով, մինչդեռ անգլերենում ավելի շատ գործածվում են վերլուծական ձևեր: Այս տարբերությունները ոչ միայն արտացոլում են լեզուների տիպաբանական բնութագրերը, այլև ազդում են յուրաքանչյուր լեզվի դարձվածքների մեկնաբանման և ըմբռնման վրա:
10. Հարադրավոր բայերի բայական բաղադրիչի տեղաշարժը պայմանավորված է լեզուների շարադասական տիպով: Անգլերենին տիպաբանորեն բնորոշ է VO շարադասական տիպը: Ուստի անգլերենում ոչ բայական բաղադրիչը թեև առանձնանում է բայից և փոխում է դիրքը, բայց երբեք չի նախորդում բային: Հայերենին բնորոշ են թե՛ OV, թե՛ VO շարադասական տիպերը, ուստի հայերենի հարադրավոր բայերի ոչ

բայական բաղադրիչը հաճախ կարող է թե՛ նախորդել, և թե՛ հաջորդել բայական բաղադրիչին:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՎՅԱԼ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐՈՒՄ.

1. **Սիմոնյան Ս. Կ.,** Ժամանակակից անգլերենի և հայերենի up, above-վեր/վերև, against-դեմ/ընդդեմ բաղադրիչ ունեցող բայական հարադրությունների զուգադրական քննություն, Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարան, Հայագիտական հանդես, N3, 62, Երևան, 2023, էջ՝ 45-54:

2. **Սիմոնյան Ս. Կ.,** Ժամանակակից հայերենի և անգլերենի երկբաղադրիչ բայական դարձվածքների ձևաբանական որոշ առանձնահատկություններ, Շիրակի Մ. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան, Գիտական տեղեկագիր, № 2, ՊՐԱԿ Բ, Գյումրի, 2023, էջ՝ 29-40:

3. **Սիմոնյան Ս. Կ.,** Ժամանակակից հայերենի և անգլերենի բայական հարադրությունների ոչ բայական բաղադրիչները և դրանց առաջացրած իմաստային փոփոխությունները, Շիրակի Մ. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան, Գիտական տեղեկագիր, № 2, ՊՐԱԿ Բ, Գյումրի, 2023, էջ՝ 41-52:

4. **Սիմոնյան Ս. Կ.,** Նախդիր/կապ կամ մակբայ բաղադրիչ ունեցող բայական հարադրությունների ուսուցումը, Գավառի պետական համալսարան, Գիտական հոդվածների ժողովածու N 15, Բանասիրական գիտություններ, Գավառ, 2023, էջ՝ 402-413:

5. **Simonyan S. K.,** Structural-Semantic Types of Modern Armenian and English Two-Component Verbal Phraseological Units, Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան, Գիտական տեղեկագիր, Հումանիտար և հասարակական գիտություններ, N 2, Վանաձոր, 2023, էջ՝ 21-30:

6. **Սիմոնյան Ս. Կ.,** Հայերենի և անգլերենի բայական հարադրությունների անվանական հարադիրների բառակազմական կաղապարները, Գավառի պետական համալսարան, Գիտական հոդվածների ժողովածու N 5, Գավառ, 2018, էջ՝ 630-641:

7. **Սիմոնյան Ս. Կ.,** Ժամանակակից հայերենի և անգլերենի վերլուծական բայերի բնորոշումը և կառուցվածքային կաղապարները, ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան Լեզվի ինստիտուտ, Երիտասարդ լեզվաբաններ. գիտական հոդվածների ժողովածու, «Ասողիկ», Երևան, 2016, էջ 110-119:

СИМОНЯН СОНА КОСТАНТОВНА

**ФРАЗОВЫЕ ГЛАГОЛЫ В СОВРЕМЕННОМ АРМЯНСКОМ И АНГЛИЙСКОМ
ЯЗЫКАХ (СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ)**

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.02 "Общее и сравнительное языкознание"

Защита состоится 10 февраля 2026 г. в 15:00 часов, на заседании специализированного совета КВОН РА 019 по Лингвистике, действующего при Институте языка имени Р. Ачаряна НАН РА
(адрес: Ереван 0015, ул. Григора Лусаворича/15)

РЕЗЮМЕ

Актуальность темы. Актуальность данной диссертации обусловлена тем, что современная лингвистика придаёт большое значение сравнительному изучению языков, что необходимо для всестороннего понимания их структурных и функциональных особенностей. Сопоставительная лингвистика, посредством систематического анализа двух или более языков, позволяет формулировать общие выводы и решать широкий круг теоретических и педагогических задач. Особое внимание уделяется изучению систем словообразования, так как они обогащают словарный запас языка и способствуют развитию языковой компетенции носителей. Сравнительный анализ армянского и английского языков на уровнях словообразования и семантики позволяет выявить как общие закономерности, так и специфические особенности этих двух языков.

Цель и задачи диссертации. Целью данного исследования является изучение структурных и семантических особенностей армянских и английских фразовых глаголов с целью выявления их сходств и различий. Для достижения поставленной цели были определены следующие задачи: 1. Представить историю исследований армянских и английских фразовых глаголов. 2. Охарактеризовать структурные модели армянских и английских фразовых глаголов. 3. Классифицировать типы двухкомпонентных глагольных фразеологических единиц в зависимости от значения не-глагольного компонента и степени семантической слитности. 4. Исследовать области употребления фразовых глаголов с предлогов/постпозитивным или наречным компонентом. 5. Представить типы не-глагольных компонентов в фразовых глаголах с предлогов/постпозитивным или наречным компонентом и провести сравнительный анализ фразовых глаголов с компонентами *up, above-վեր/վերև, against-դեմ/ընդդեմ, back, aback, after, behind-հետ/հետև*, с целью выявления особенностей их употребления, сходств и различий.

6. Выявить лексико-глагольные особенности двухкомпонентных глагольных фразеологических единиц и морфологические характеристики их компонентов. 7. Рассмотреть трудности обучения фразовым глаголам с предлоговым/постпозитивным или наречным компонентом. 8. Установить, насколько это возможно, типологические соответствия и различия в системах словообразования двух языков.

Научная новизна диссертации: Сопоставительные исследования армянских и английских коллокаций, особенно глагольных, остаются ограниченными. Ранее изучались армянские и английские коллокации на основе существительных. В то же время сравнительные исследования глагольных коллокаций, в частности фразовых глаголов, практически отсутствуют. Научная новизна настоящей работы заключается в сопоставительно - сравнительном анализе фразовых глаголов современного армянского и английского языков.

Методология диссертации. В исследовании использованы сравнительный, описательный и аналитический методы, а также метод выявления моделей. Лингвистический материал армянского и английского языков изучался с использованием синхронного подхода.

Структура диссертации. Диссертация состоит из введения, трёх глав, заключения, библиографии и списка аббревиатур.

Во **введении** обосновываются цель диссертации, актуальность темы, её научная новизна, а также применяемые методы исследования. Кроме того, представлена история исследований армянских и английских фразовых глаголов.

В **первой главе** фразовые глаголы классифицируются по частям речи их неглагольных компонентов. Также в главе представлен сравнительный анализ словообразовательных моделей существительных-компонентов в современных армянских и английских фразовых глаголах.

Во **второй главе** двухкомпонентные глагольные фразеологические единицы армянского и английского языков классифицируются по значению их неглагольных компонентов и анализируются с точки зрения семантических, лексических и морфологических особенностей.

В **третьей главе** рассматриваются фразовые глаголы с предложными/послеложными или наречными компонентами. Исследуются сферы их употребления, анализируются трудности при обучении, а также представлен сравнительный анализ армянских и английских фразовых глаголов с *up, above-վեր/վերև, against-դեմ/ընդդեմ, back, aback, after, behind-հետ/հետև*, с выявлением сходств и различий.

В **заключении** подводятся основные результаты исследования.

Диссертация состоит из 114 страниц.

SONA KOSTANT SIMONYAN

VERB-PARTICLE CONSTRUCTIONS IN MODERN ARMENIAN AND ENGLISH
(A COMPARATIVE STUDY)

Thesis for PhD degree in Philology, speciality 10.02.02, "General and Comparative Linguistics"

The defense will be held on 10 February, 2026 at 15:00, at the session of Specialized Council on Linguistics of 019 HESC RA in the Institute of Language after Hr. Acharian NAS RA

(address: Yerevan, 0015, Grigor Lusavorich St. 15)

SUMMARY

Relevance of the topic: The relevance of this dissertation lies in the emphasis modern linguistics places on the comparative study of languages, which is essential for a thorough understanding of their structural and functional characteristics. Comparative linguistics, through the systematic analysis of two or more languages, enables the formulation of general conclusions and addresses a range of theoretical and pedagogical issues. Attention is also given to the study of word-formation systems, as they enrich a language's vocabulary and enhance speakers' linguistic competence. A comparative analysis of Armenian and English at the levels of word formation and semantics allows for the identification of both shared patterns and distinctive features in the two languages.

Aim and objectives of the dissertation: The aim of this study is to examine the structural and semantic features of Armenian and English phrasal verbs in order to identify their similarities and differences. To achieve the aim of the study, our objectives have been: 1. to present the history of research on Armenian and English phrasal verbs, 2. to outline the structural patterns of Armenian and English phrasal verbs. 3. to classify the types of two-component verbal phraseological units according to the meaning of the non-verbal component and the degree of semantic fusion, 4. to examine the usage domains of phrasal verbs containing a prepositional/ postpositional or adverbial component. 5. to present the types of non-verbal components in phrasal verbs containing a prepositional/postpositional or adverbial components and to conduct a comparative analysis of phrasal verbs with the components *up*, *above*-վեր/վերև, *against*-դեմ/ընդդեմ, *back*, *aback*, *after*, *behind*-հետ/հետև in order to reveal their usage features, similarities, and differences. 6. to identify the lexical-verbal features of two-component verbal phraseological units and the morphological characteristics of their components, 7. to examine the teaching difficulties of phrasal verbs containing a prepositional/postpositional or adverbial component, 8. to establish, to the greatest

extent possible, the typological correspondences and divergences within the word-formation systems of the two languages.

Scientific novelty of the dissertation: Studies on Armenian and English collocations, particularly verbal collocations, are few. Research has been conducted on Armenian and English collocations based on nominal or noun stems. However, comparative studies on Armenian and English verbal collocations, particularly phrasal verbs, are lacking. Therefore, the scientific novelty of this dissertation lies in the comparative analysis of phrasal verbs in contemporary Armenian and English.

Methodology of the dissertation: The research employed a combination of comparative, descriptive, analytical, and pattern-identification methods. The linguistic material from Armenian and English was examined using a synchronous approach.

The structure of the dissertation: The dissertation consists of an introduction, three chapters, a conclusion, a bibliography and a list of abbreviations.

The introduction substantiates the aim of the dissertation, the relevance of the topic, its scientific novelty, and the research methods employed. It also presents the history of research on Armenian and English phrasal verbs.

In **the first chapter**, phrasal verbs are classified according to the part-of-speech categories of their non-verbal components. The chapter further presents a comparative analysis of the word-formation patterns of nominal components in contemporary Armenian and English phrasal verbs.

In **the second chapter**, two-component verbal phraseological units are grouped according to the meaning of their non-verbal components. The chapter analyzes their lexical-verbal and morphological features, classifies them based on the degree of semantic fusion of their components.

The third chapter examines phrasal verbs containing prepositional/postpositional, or adverbial components. It explores their usage domains, analyzes teaching difficulties, classifies them according to the part of speech of their non-verbal components, and provides a comparative analysis of Armenian and English phrasal verbs with *up*, *above*-վեր/վերև, *against*-դեմ/ընդդեմ, *back*, *aback*, *after*, *behind*-հետ/հետև highlighting similarities and differences.

The conclusions sums up the main outcome of the study.

The dissertation comprises 114 pages.